

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Praecepta Pars ...

Tractatus II. In I. Præceptum De Fide, Spe, Charitate, Religione, & Peccatis
oppositis

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1711

Caput VII. De Religione, & oratione generatim.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59952](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59952)

CAPUT VII.

De Religione & Oratione generatim,
ac Horis Canonicis. Remissive.

SECTIO I.

Quid sit Religio, quæ ejus actus?

SUMMARIUM.

1. Religio non pro certo statu, sed pro virtute sumpta.
 2. Est virtus moralis, inter omnes virtutes morales præstantior.
 3. Reductivè spectans ad virtutem justitiæ.
 4. Ejus objectum materiale quod est cultus Deo, tanquam objecto cui, exhibendus;
 5. Qui necessariò præsupponit duos actus intellectuales, perficitur duobus actibus voluntatis ordinariis.
 6. Elucido scilicet, & imperatio.
1. **R**eligio sic dicta, vel à religendo juxta *Lactant. lib. 10. Ethim. c. 17.* vel à religando juxta *Lactant. lib. 4. Divinarum institutionum c. 28.* vel à relegendo juxta Ciceron. *lib. 2. De natura Deorum.* Dupliciter sumitur. I. Pro virtute speciali, quæ Deo debitus cultus exhibetur; & hac agimus in proposito. II. Pro statu certo, Congregatione hominum Deo vero cultum exhibentium: aut universali, ut olim fuit Synagoga Judæorum, & modò est Ecclesia Catholica; aut particulari, ut sunt certi Status, vel Congregationes hominum per tria vota Obedientiæ, Paupertatis, & Castitatis specialiter Divino

tui & fervituti mancipatorum, & velut religato-
rum: qui proinde velut antonomastice dicuntur
Religiosi, & eorum Status vel Congregationes,
Religiones. De Religione tantum ut virtus est,
sermo est. Et sit

ASSERTIO I.

Religio est virtus moralis, qua Deo tanquam
primorum rerum omnium principio, ac Domino
excellentiſſimo debitus cultus exhibetur, cujus
proinde actus immediatus elicitus est Devotio:
mediatus vero & imperatus est ipse cultus Dei
internus, vel externus. Communis.

§. I.

Est virtus moralis.

Virtus quidem, quia vere bona qualitas men-
tis, qua habentem perficit, & opus ejus
bonum, honestum, & laudabile efficit, colere
enim Deum maxime bonum, honestum, ac lau-
dabile est. *Moralis* vero, non *Theologica*, quia
actu suo immediato elicitio non tendit in Deum, ut
immediatum objectum suum, sicut virtutes *Theolo-*
gicae, Fides, Spes, Charitas: ut suis locis explica-
tum est: Sed immediato tendit in cultum Dei, tan-
quam immediatum objectum *Quod*: & solum
immediato, ac ultimato tendit in Deum, ut ob-
jectum *Cui*, cui scilicet Religio intendit, & sata-
git debitum cultum exhibere. Vide dicta c. i.
Seft. 1. in explicatione definitionis Fidei.

Hoc ipsotamen Religio est omnium virtutum
moralium prestantissima; quia licet, ut caetera
virtutes morales, immediato ordinet hominem
ad

ad operationem moralem convenientem ſubor-
 tiæ rationali, ſcilicet debitum cultum exhibere
 Deo; tamen per hoc ipſum poſt virtutes Theo-
 gicas ſuper omnes alias virtutes morales, maxi-
 mè & perfectiſſimè hominem ordinat ad ipſum
 Deum, ut ex ſe patet; cùm reliquæ virtutes mo-
 rales potiſſimum hominem ordinent ad ſe ipſum.

3 Reducitur tamen virtus Religionis ad virtutem
 Juſtitia, quæ reddit cuique, quod ſuum eſt, &
 quod ipſi jure debetur. Differt tamen, & differt
 à Juſtitia rigorofa, & humana, quia hæc reddit
 alteri debitum ſecundùm perfectam æqualitatem
 Deo autem non poteſt ab homine vel creatura
 reddi debitum ad perfectam æqualitatem, nec po-
 teſt ei tantum exhiberi quantum ei debetur. Red-
 ditur tamen ei debitus cultus ſecundùm conſide-
 rationem humanæ facultatis, & acceptionis
 vinæ, ut pulchrè explicat S. Thom. 2. 2. q. 81.
 5. ad 3. Ubi jam obiter nota Supremum Deum
 eſſe Sacrificium Miſſæ, quia aliquatenus oblatio
 ſiſ Deo ob infinitam dignitatem Hoſtiæ oblatæ.

Hinc quamvis generatim differant hæc qua-
 tuor: *Religio*, quæ Deo; *Pietas*, quæ parentibus;
Obſervantia, quæ perſonis in dignitate conſtitutis;
Gratitudo, quæ Benefactoribus debitus cultus
 exhibetur, reſpectu tamen ipſius Dei omnia hæc
 ſunt eadem virtus Religionis, quæ nimirum Deo
 Supremo omnium Domino, Principio, ac Patre
 et, Benefactori debitus cultus exhibetur, ut bene
 notant Leſſ. lib. 2. De Juſt. c. 36. dub. 2. x. q. 1.
 Tann. tom. 3. diſp. 5. q. 1. dub. 2.

§. II.

Quâ Deo, rerum omnium Principio.

4
EXprimitur differentia Religionis ab omnibus aliis virtutibus moralibus nimis manifestè: simulque significatur ejus duplex objectum proximum *quod*, & ultimum *cui*, tam materiale, quam formale. Religionis objectum proximum *quod* materiale quidem est ipse cultus Deo exhibendus, seu actiones illæ, quibus Deum colere intendit, & satagit Religio, ut inclinationes, genuflexiones &c. Objectum verò formale, seu ratio formalis, quam Religio in cultu Deo exhibendo per se requirit, est ratio debiti. Quemadmodum enim Justitia humana reddens homini, quod suum est, in eo per se non respicit rationem boni ad proximum, ut nimirum per illud redditum proximo benè sit (hoc enim proprium est charitatis) sed per se respicit rationem debiti, quia justum est, & jure illi debitum; ita Religio velut specialis Justitia erga Deum, reddens Deo debitum in cultu Divino exhibendum per se non respicit rationem boni erga Deum, ut per illum cultum quasi Deo benè sit, quatenus ipsi placet, & quasi cultum facit (hoc enim proximum est charitatis Divinæ) sed per se respicit rationem debiti, quia nimirum Deo ob summam ejus excellentiam & supremum dominum in omnes cultus tali jure debitus est. Tu, si sapis, & in colendo Deo meriti avidus es, in cultu tuo junge rationem utramque & debiti, & boni, seu placiti Divini.

Obje-

Objectum Religionis ultimum *Cui*, materiam
 le quidem est ipse Deus unus & Trinus quoad
 sentiam & omnem infinitam perfectionem
 Objectum verò formale, seu, ratio formalis, quod
 Religio in ipso Deo colendo per se respicit, est
 summa & infinita ejus excellentia & eminentia
 per omnia creata, & specialiter super homines
 quatenus nimirum est primum rerum omnium
 principium, & Eminentissimus Dominus vite
 mortis &c. Quibus bene notatis liquido patet
 differentia Religionis à Charitate, quæ
 Deum, ut summum bonum, & actiones omnes
 refert ad Deum, ut bona & placita Deo. Reli-
 gio autem colit Deum ut summè excellentem,
 actiones refert ad Deum colendum, ut quid
 debitum DEO. Iterum moneo, junge semper
 tamque rationem.

§. III.

Debitus cultus exhibetur;

5 **E**Xprimitur actus proprius virtutis Religionis
 nis, quæ licet sit virtus moralis voluntatis, necesse
 cessario tamen præsupponit duos actus ex parte
 intellectus, & duos ad minimum actus ex parte
 parte voluntatis, hoc ordine. I. Judicium specu-
 lativum ex parte intellectus de summâ Dei
 omnes excellentia & nostra omnimoda subjectione;
 ne; quod ad Fidem spectat. II. Judicium practi-
 cum, seu declamen intellectus, Deo, ob summam
 ejus excellentiam, debitum & congruum cultum
 esse exhibendum, tum in genere tum in particulari
 ri, seu hic & nunc talem vel talem v. g. Sacrificium

um Missæ &c. III. Sequitur actus voluntatis huic
judicio pratico consentientis, quo scilicet volun-
tas acceptat, vult, & statuit Deo debitum cultum
exhibere, tum in genere semper data occasione,
tum in particulari, seu hic & nunc talem vel talem,
v. g. audire Missam &c. Et hic actus propriè dicitur,
& est devotio, de qua mox. IV. Denique ordi-
nariè debet sequi alius actus sive in voluntate, si-
ve in aliis potentiis internis vel externis à priori
imperatus, quò nimirum voluntas religiosa hic &
nunc vult & intendit colere Deum v. g. orando,
adorando &c. & hic dicitur actus Religionis impe-
ratus: suntque diversissimi interni, & externi.

§. IV.

Cujus proinde actus,

Religionis actus immediatus, elicitus, & sem- 6
per internus voluntatis est devotio, seu vo-
luntas & intentio colendi Deum. Devotio enim
propriè nihil aliud est, quàm prompta voluntas,
seu promptus & fervidus voluntatis affectus fa-
ciendi ea, quæ ad Dei cultum, obsequium ac ser-
vitium pertinent, quo nimirum homo Deo se qua-
si devovet, tradit, & mancipat ad servitium &
cultum ejus pro conditione statûs sui, sic enim o-
lim apud Gentiles devoti dicebantur, qui se ido-
lis devovebant ad mortem.

Religionis actus mediatus & imperatus est ipse
cultus Dei, seu actiones illæ, quibus Religionis
virtus intendit, & satagit colere Deum: cæque di-
versissimæ; aliæ sunt internæ tantùm, ut Orationes
& affectus mentales erga Deum; aliæ internæ si-
lum

mul & externæ (externæ sine internis nihil valent) ut adorationes, genuflexiones, Sacrificia & cætera innumera. D. Thomas 2. 2. q. 82. 2. 2. universaliter undecim enumerat actus Religionis: *Devotio, Oratio, Adoratio, Sacrificium, Oblatio, Primitia, Decima, Votum, Juramentum, Interjuratio, & Laus Dei.* Ad hos nimirum referuntur debent omnes prorsus observationes sacræ, & cæremoniæ ad cultum Dei ordinatæ: ut erectio Ecclesiarum, Altarium, celebratio Festorum, observatio jejuniorum, usus rerum ab Ecclesia benedictarum, & maximè omnium usus Sacramentorum à Christo institutorum. Omnes enim actiones quatenus ad cultum Dei referuntur, sunt actus speciales virtutis Religionis. Verùm de his alibi præsertim in secundo, & tertio Præcepto prænotatum. Solum oratio & adoratio, ac cultus Dei ad primum Præceptum Decalogi, & nostrum præpositum spectant.

SECTIO II.

De Oratione generatim.

SUMMARIUM.

7. *Oratio propriè dicta, seu petitio ad aliquid impetrandum Deo facta,*
8. *Est actus virtutis Religionis:*
9. *Ex parte intellectus duos actus supponens: scilicet operationem practicam summa Dei Excellentia, Potentia Bonitatis &c. & cognitionem nostræ subjectionis, & dependentiæ &c.*
10. *Duos verò necessariò & velut essentialiter insubstituibile scilicet desiderium in voluntate, & propositionem in intellectu.*

ASSE

ASSERTIO II.

Oratio proprie dicta est actus virtutis Religionis, quò homo Deo omnium bonorum Auxiliatori ac principio subditum se esse agnoscens pro aliquo bono impetrando supplicat; idòque duos necessarios actus supponit ex parte intellectus: Et duos essentialiter involvit, nimirum desiderium voluntatis & propositionem intellectus. Est in re communissima. Definitionem in terminis tradit nosse March. Tribun. to. 2. tr. 2. part. 2. tit. 2. q. 1.

EXPLICATIO.

Oratio proprie dicta est &c. Oratio enim generatim & latè sumpta dicitur quæcunque pia mentis affectio, & elevatio in Deum, proprie verò, & strictè, dicitur petitio facta Deo pro impetrando aliquo bono. Unde tam variæ sunt apud SS. PP. & DD. definitiones orationis. S. Damascenus lib. 3. Orth. Fid. c. 24. ita: oratio est ascensus mentis in Deum. D. Gregor. Nyssen. in lib. de oratione: Oratio est conversatio, sermocinatioque cum Deo. D. Augustin: serm. 230. De tempore: Est ascensio animæ de terrestribus ad cælestia, inquisito supernorum, invisibilium desiderium. Et Auctor libri de spiritu & anima. c. 50. In operibus S. August. tom. 3. Oratio est conversio mentis in Deum per pium & humilem affectum. Alià aliter. Omnes de Oratione largè sumpta. De proprie verò sumpta Oratione. D. Basilus orat. in Julitam Martyrem. Oratio est boni cujusdam petitiō, qua a piis ad Deum effunditur. D. Bern. de scil. claustra. c. 1. Oratio est devota cordis intentio

in Deum pro malis amovendis, & bonis adipiscendis. D. Thom. 2. 2. q. 83. a. 1. & cum eo communitatis DD. Est petitio rerum decentium impetrandarum à Deo immediatè, vel mediatè ad eum directè. Item, est actus rationis practica, delectivum animæ coram Deo explicantis, ut aliquid à eo impetremus. Alii aliter, sed in re ferè coincidunt, omnesque verè. Præstat nostra claritas terminorum.

8 II. Est actus virtutis Religionis. Nam actus primò immediatè elicitus Religionis scilicet devotionis, est prompta voluntas colendi Deum cum debitò summæ ejus excellentiæ. Actus secundò elicitus, vel, quod idem est, immediatè impetratorius, & excellentissimus Religionis est Oratio, quæ ab homine perfectissimo modo summam excellentiam Dei, bonorum omnium Auctoris & principis, & àmque subjectionem, dependentiam, & egenam agnoscens & protestans ab eo bonum simpliciter petit & postulat; oratio ergò adæquatè summam varios involvit actus in *Affertione* indicatos.

9 III. Duos supponit actus ex parte intellectus. I. Ex parte intellectus supponit cognitionem præcise Divinæ summæ Excellentiæ, Potentiæ, & Bonitatis, quam sequitur firma Fides, & Spes, & fiducia rem postulandam impetrandi à Deo impetrare pote qui possit, quia summè potens, & qui verè bonus, & fidelis in servandis tantis promissionibus factis orantibus ipsum. Hæc fiducia est simpliciter necessaria ad Orationem utilem, & efficacem: ut fusè docet Salvator Luc. 11. in parabola de tribus panibus.

Jacobi 1. *Postulet autem in fide nihil hesitans, qui enim hesitat, similis est fluctui maris, qui à vento movetur, & circumfertur; non ergo estimet homo ille, quòd accipiat aliquid à Domino.*
 Et ad Hebræos 4. *Adeamus ergò cum fiducia ad thronum gratiæ ejus, ut misericordiam consequamur.* Et quia hæc fiducia est actus Spei Theologicæ necessariò ad Orationem requisitæ, ideò ratione hujus oratio etiam dicitur, & est actus Spei, & ad illam reducitur. II. Ex parte intellectûs oratio supponit practicam cognitionem nostræ ad Deum subjectionis, dependentiæ, indigentæ, seu impotentæ, & infirmitatis, præsertim quoad hoc vel illud bonum impetrandum; quam cognitionem ex parte voluntatis rursùs sequitur humilis submissio sui ipsius ad Deum omnium bonorum Auctorem & principium juncta cum devotione, seu humili voluntate Deum orandi pro bono impetrando; & hic actus est propriissimus Religionis, & necessariò debet concomitari orationem utilem & efficacem: juxta illud: *Respexit in orationem humilium.* Ps. 101. Et Eccl. 35. v. 21. *Oratio humiliantis se nubes penetrabit.* Qua ratione supra definita est Oratio: *Conversio ad Deum per ipsum & humilem affectum.* Unde passim propriæ Orationis conditiones & comites assignantur fides, Spes, & fiducia impetrandi à Deo ex parte Dei, & humilitas seu submissio ex parte nostra.

IV. Et duo necessariò involvit, & propositio-
 nem intellectûs, & desiderium voluntatis. Hic
 jam essentialiter incipit Oratio seriò voluntatis
 Bb 3 desi-

desideriò, & intentione impetrandi hoc vel illud
vel quodvis bonum à Deo: & ratione hujus actus
Oratio supra à SS. PP. definitur: *Conversio mentis
in Deum, pius mentis affectus in Deum: longin-
quum desiderium &c.*

Denique necessarius est actus intellectus
eticus illud voluntatis desiderium coram Deo
primens, quemadmodum desiderium nostrum
ram homine exprimimus voce, vel scripto: &
tione hujus actus Oratio supra definitur: *collo-
quium, seu collocutio familiaris cum Deo expressio
desiderii.* Certum porrò est, Orationem adæ-
sumptam necessariò, & quasi essentialiter incipere
re utrumque actum, & desiderium voluntatis,
expressionem intellectus, neque enim oratio
sistere potest in solo desiderio, vel affectu volun-
tatis: quantumvis enim quis desideret, si suum de-
siderium non exprimat, non dicitur orare vel pe-
re: quòd autem dicatur Ps. 9. *Desiderium pauperum
exaudivit Dominus;* non intelligendum
est de desiderio muto, sed de desiderio actu vel
cutione mentis expresso, vel potiùs significato
propensio Dei ad audiendum, quia scilicet dicitur
adhuc aliquid in desiderio pauperum est, aut
quam etiam proponant, vel exprimant, Deus
audit juxta illud *Isa. 65. Antequam clamet, ego
exaudiam.* Ut rectè notat S. Thom. *cit. q. 83. ad
ad 1.* Multò minùs Oratio potest consistere in
lo aliquo actu intellectus, nisi simul etiam adhibeatur
fiderium, ac pius affectus, vel motus voluntatis
in Deum, ut omnes concedunt. *Quæritur*

an Oratio præcisè & formaliter constituenda sit in desiderio voluntatis, an verò in actu expressivo intellectûs? Quæstio speculativa est.

Scotistæ volunt esse actus voluntatis volentis, desiderantis, jubentis, instituentis: Thomistæ verò & plerique alii volunt esse actus intellectûs practicos exprimentes actus voluntatis petentis, jubentis. Undè communiter definiunt Orationem esse actum rationis practicæ desiderium animæ coram Deo explicantis, ut aliquid ab ipso impetretur. Utraque Sententia bona est: ac per hoc patet responsio ad quæstionem: an Oratio pertineat ad intellectum, vel ad voluntatem? Theologus Moralis dicit verissimè spectare ad utrumque: de formalitate metaphysica permittit rixari Scholasticos. Reliqua ad Orationem pertinentia per duas sequentes Sectiones breviter expediemus.

SECTIO III.

Quis, quibus, pro quibus, & quid orandum?

SUMMARIUM.

11. Absolutè & terminativè orandus est solus Deus.
12. Angeli verò & Sancti seu justî tam in celo, quàm in terra adhuc existentes, solùm transitivè & respectivè tanquam Patroni.
13. Ubi probabilius etiam anima in purgatorio.
14. Orare soli creaturæ rationali competit.
15. Et quidem utilissimè orant viatores etiam peccatores:
16. At etiam utiliter pro nobis Sancti in celis.
17. Uti & anima in purgatorio pro se ipsis.
18. Pro quibus orandum, aut utiliter orari possit?
19. Quid orandum, seu licitè peti possit ab orante?

Bb 4

§. I.

§. I.

Quis orandus.

11. **S**olus Deus, Optimus, Maximus absolutivè orandus est, tanquam summus, & absolutus Auctor omnium bonorum Naturæ, Gratia, & Gloria. *Omnes.* Ratio est: quod solus Deus sua Potentiâ, Providentiâ, & Bonitate pro libera voluntate omninò dispensat; solus habet potestatem vitæ, & mortis, ut proinde Beatitude, & alium Sanctum orare absolute, & terminativè tanquam Auctorem principalem boni, vel beneficii, verus sit actus idololatricus, ut suo loco videbimus.

12 **II.** Angeli & Sancti in Cœlis utiliter orandi invocandi sunt, sed, ut jam innui, solum terminativè, & respectivè tanquam Patroni, & Intercessores nostri apud Deum omnium bonorum Auctorem. Est de Fide Catholica, ex professo latius assertendum, & defendendum *c. sequenti.*

III. Etiam Sancti, seu Justi in terris existunt rectè, utiliterque orantur, seu invocantur, ut Patroni, vel Intercessores nostri apud Deum. *Fide ex Scriptura passim. Jerem. 42. Vos enim confistis me ad Dominum Deum vestrum, & dicitis: Ora pro nobis ad Dominum Deum nostrum &c. ad Rom. 15. Obsecro ergo vos fratres mei Dominum nostrum Jesum Christum, & per caritatem Sancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum &c. Jac. 5. Orate pro invicem, ut salvemini: multum enim curat deprecatio justis assidua.*

IV. 15

IV. Animæ in purgatorio non sunt orandæ, 13
 vel invocandæ, eo quod pro nobis orare non so-
 leant, juxta communem DD. cum D. Thoma cit.
 q. 83. a. II. ad 3. Rationem dante: Illi qui sunt
 in purgatorio, nondum fruuntur visione Verbi,
 ut possint cognoscere ea, quæ nos cogitamus, vel
 dicimus, & ideò eorum suffragia non implora-
 mus orando. Contrarium tamen longè proba-
 bilius docent Joan. Medina c. de Orat. q. 4. ver-
 bo de animabus. Bellarmin. lib. 2. de purgatorio
 c. 15. Suarez & alii. Tum quia possunt in ge-
 nere orare pro iis, qui eis benefaciunt, vel earum
 Orationes implorant: tum quod Angeli Custodes
 eis Orationes nostras deferre, vel alio modo Deus
 illis nostras miseras manifestare possit. Accedit,
 quod ex Scriptura Sacra constet, animas Patrum
 veteris Testamenti, dum in limbo detinebantur
 pro populo orare solitas, Jerem. 15. & 2. Ma-
 chab. ultimo: ubi de Jeremia defuncto dicitur:
Hic est, qui multum orat pro populo. Quidni pro-
 babile sit? imò piorum praxi, & bono effectū sæ-
 pius comprobatum.

§. II.

Quibus orandum?

I. **O**rare soli creaturæ rationali competit. Ra-14
 tio omnium est: quia Oratio est actus ra-
 tionis, & subjectionis ad alterum, adeoque suppo-
 nit indigentiam boni postulati, quæ duo soli crea-
 turæ rationali competunt, Deo, brutisque repu-
 gnant, ut per se clarum est.

II. Viatores justissimi utilissimè orant, cum sint in 15
 statu

Bb 5

statu

statu gratiæ, & amicitia cum Deo, ideoque facilius
 & efficacius impetrent petita, & insuper merean-
 tur sua oratione: quin etiam peccatores utiliter o-
 rant, & exaudiuntur. Communis cum D. Thom.
 2. 2. q. 13. a. 16. Et expressè D. August. tract.
 44. in Joan. dicens: *Si peccatores Deus non
 audiret, frustra ille Publicanus oculos in ter-
 ram demittens, & pectus suum percussus
 ceret: DEUS propitius esto mihi peccatori.*
 D. Chrysost. Auctor operis imperfecti explicat
 verba Christi Matth. 7. *Omnis, qui petit, acci-
 pit: addit: Sive justus sit, sive peccator;* dicitur
 modo ritè oret. Ratio est: quia orationis pro-
 prius effectus, impetratio non nititur iustitiæ,
 statu gratiæ sicut meritum solum, sed tantum gra-
 tiâ, misericordiâ, & liberali Dei promissione.
 qui dives est, ac pius in omnes, justos, ac impios.
 Ad illud cæcinati Joan. 9. *Scimus, quia Deus peccatores
 non audit:* Respondit S. Aug. cit. *Esse dicitur
 etiam nondum Spiritu S. inuncti, seu perfecte
 luminati, & ideo non esse ratum. Quamvis peccator
 sit ratificari (ait S. Thom. cit.) si intelligatur de
 peccatore, in quantum peccator est: utpote, qui
 vel cum actuali affectu peccati, vel pro ipso affec-
 tu peccati petat: hunc enim Deus non exaudit
 mera misericordia, nisi quandoque ad vindictam
 juxta illud D. August. tract. 73. in Joan. *DEUS
 quadam negat propitius, qui concedit iras.*
 Denique proprius sensus illius cæci videtur esse,
 quòd Deus peccatores non exaudiat ad petiti-
 nem miraculorum in confirmationem falsæ fidei.*

& consequenter Christum non potuisse tunc facere miraculum, nisi ejus vita, & doctrina esset justa, vera, & à Deo.

III. Sancti in cœlis utiliter orant pro nobis. De Fi-16

de Catholica ex professo probandum c. seq. Quia ipse etiam Christus, ut homo, etiam nunc in cœlis vere, & propriè orat Patrem pro nobis. Ut colligitur ex verbis ejusdem Joan. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclerum dabit vobis.* Ad Hebr. 7. *Salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum semper vivens ad interpellandum pro nobis.* Rom. 8. *Christus Jesus &c. qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Quamvis aliqui hanc interpellationem, vel intercessionem Christi apud Patrem pro nobis intelligant non de oratione propriè dicta, eò quod Christus jam plenissimè peractò Redemptoris & Mediatoris officio nihil novi pro nobis Patrem postulare habeat, sed de continua repræsentatione meritorum Passionis, & mortis Christi: idque ob vitandum scandalum in Fide Divinitatis Christi: ideò Ecclesia non orat de Christo: *Ora pro nobis*; sed simpliciter ut ad Deum: *miserere nostri.* Vide Suar. *de oratione disp. 54. sect. 2. Less. lib. 2. c. 37. dub. 5.* ac alios.

IV. Denique de animabus in purgatorio certum est, eas orare pro se ipsis, pro liberatione à pœnis, Suarez, Layman. *Less. cit.* Cùm enim pœnam, & miseriam suam agnoscant, & sint in desiderio, ac spe liberationis, quid obstat, quin hoc desiderium suum humili oratione Deo repræsentent, saltem ut excitet fidelium mentes ad eas juvandas suis

fuis suffragiis, cum juxta communem sententiam ipsæ suam liberationem immediatè à Deo impetare nequeant à pœnis debitæ ad satisfaciendum divinæ justitiæ. An verò illæ animæ pro nobis terris existentibus orent? vide dicta §. præced.

§. III.

Pro quibus orandum.

181. **P**ro se quisque viator, & homo hominatore, in communi & particulari, etiam peccatore, quantumvis obstinato, etiam inimico, orare potest, & quandoque debet. *Certum de factis* mitur partim ex praxi Ecclesiæ, partim ex verbo Apostoli 1. ad Timoth. 2. *Obsecro vos pro omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus.* Jacob. 5. *Orate pro invicem, ut salventur.* Et altè Christus Matth. 5. *Orate pro persequentibus & calumniantibus vos.* Ratio est: quia cum omnes indigeant gratiâ Dei, ut salvi fiant, omnia eis auxilia ad id necessaria desiderare & petere possumus: imo ex charitate, & speciali occurrente necessitate, etiam debemus. Justis quidem ut peccatores, petere possumus, injustis autem, & peccatoribus, ac inimicis, ut convertantur, cum Deo, si possibile non sit, etiam durissima corda emolliant. Et licet in speciali pro hoc, vel illo præsertim peccatore vel inimico positivè orare non teneamur, conclusa speciali ejus necessitate, in orationibus tamen communibus pro omnibus fuis, (ut sunt Oratio Dominica, & Orationes communes Ecclesiasticæ) tenemur etiam includere quosvis peccatores.

inimicos, ita ut mortaliter peccaret, qui aliquem eorum positivè excluderet. Juxta communem doctrinam in materia de charitate proximi. Vide Suarez *cit. c. 15. §. 16.* II. Pro animabus in Purgatorio, ut à pœnis liberentur, salubriter oratur. *Certum de fide*, etiam in veteri Testamento *cit. Machab. 2. c. 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur.* Quo loco *cit. D. August. lib. de cura pro mortuis habenda c. 11.* addit. *Etsi id nunquam in Scripturis veteribus omninò legeretur, tamen sufficere deberet universa Ecclesia, in hac consuetudine clara auctoritas.* Et de verbis Apost. *c. 32. ait: Orationibus S. Ecclesia, & Sacrificio salutari, elemosynis, que pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum, mortuos adjuvari, ut cum eis misericordius agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerunt: Hoc enim à PP. traditum universa observat Ecclesia.*

Neque solùm licet, sed etiam debet Christianus quandoque orare, vel benefacere pro animabus in purgatorio in communi, & in speciali pro specialiter conjunctis, Parentibus, benefactoribus saltem ex charitate & misericordia, quâ tenemur proximo in necessitate gravi succurrere, cùm facile possumus: nam animarum in Purgatorio miseria & necessitas verè gravis est, iisque per orationes, elemosynas, Sacrificia, aliâque suffragia facile succurrere possumus, tanquam per medium ordinatum ad earum faciliorem liberationem.

nem.

nem. III. Nec excusandi sunt à mortali, qui magis quam vellent pro illis animabus, & maxime in conjunctione orare. Praxis facillima est, si nihil speciale velis orare, in Orationis Dominicæ ultima petitione: *Libera nos à malo: piè te reflecte ad miseras illas animas.*

IV. Pro Beatis in cælo fermè non est orandum, sed eis potiùs pro intercessione supplicandum, cum enim nullo egeant, sed sint in termino felicitatis, quivis sua Beatitudine contentissimus, ideò ipsi nostris orationibus minimè, sed nos potiùs eorum orationibus indigemus, ait Innocentius III. c. cùm *Martha. De celeb. Missarum.* August. *Serm. 17. De verbis Apost. & tract. in Joan.* Dixi autem fermè, nihil enim oblatum alicui Sancto, v.g. speciali Patrono, Fundatori Cædinis majorem gloriam accidentalem in terris, v.g. Canonizationem, effectum miraculorum à Deo desiderare, vel petere, ut refert, & non improbat Innocentius loc. cit. Et explicat Suarez l. 9. c. 14. Vide dicta *De Sacrificio in quest. Pro quibus orandum.* Memini cujusdam devoti B. Virginis qui dum ageretur Romæ de definienda controversia Immaculatæ Conceptionis, piè, lepide aliter hortari solebat: *Orate pro B. Virgine, orate diligenter.* An culpandum, & non potiùs laudandum putas? Pro damnatis orare nefas est, cum in suo statu nec dilectionis Dei, nec hominum, nec ullius orationis effectus capaces sint ut etiam monet D. Gregor. *lib. 4. Dialog.*

§. IV.

Quid orandum?

I. Bona spiritualia gratiæ, virtutis, & Gloriæ, principaliter & absolute petenda sunt, cum ad hominem viatorem quàm maximè pertineat desiderare ultimum finem Beatitudinis, & media necessaria ad illum finem, uti sunt bona gratiæ, virtutum ac bonorum operum, atque ea, quæ opposita sunt, detestari & fugere, ut sunt peccatum, omnèque peccati periculum, tentatio, occasio. Omnia autem hujusmodi bona spiritualia à Deo absolute & simpliciter petenda Christus plenè complexus est in Oratione Dominica omnium perfectissima: quippe in cujus prima petitione petitur Dei Gloria, secundâ nostra Beatitudo. Tertiâ, & quartâ media ad illam consequendam necessaria, spiritualia, & temporalia. Quintâ, sextâ & septimâ mala impediencia amoveri, utpote malum culpæ factæ, vel faciendæ, ac malum pœnæ: ut passim explicant DD. Et præ cæteris S. Aug. Epist. 162. ad Probam per totam. Ubi c. 12. addit: *Quamvis alia verba dicamus, que affectus orantis format, nihil aliud dicimus, quam quod in ista Dominica Oratione positum est, si rectè & congruenter oramus.* Absolute autem illa bona spiritualia, & sine conditione petenda sunt, quia illis nemo malè uti potest.

II. Quæ hominis bona absolute sunt, ita tamen, ut eis malè uti possit, ut scientia, artes, corporis vita, sanitas &c. & alia ad eam necessaria etiam absolute à Deo nobis, & aliis petere possumus.

mus. Communis apud Suarez *cit. c. 17. n. 2.* Ratio est: quia dicta bona sunt naturales petitiones hominis, ideoque secundum se, & absolute appetibilia recta ratione: ergo à Deo velut à fine eorum recte petuntur, etiam absolute; dum modò animò quis ita affectus sit, quòd in calumnia secundum Dei providentiam ea bona sibi non impetire intelligeret, petere nollet, sed Divina dispositioni acquiescere.

III. Quæ omninò indifferentia sunt, ut abundantia divitiarum, honores, ac dignitates &c. non ob bonum finem & desiderari, & peti à Deo possunt, cum reverà ad bonos fines utilia sint, ad quæ licet secundum se indifferentia, tamen ex consideratione boni finis bona honesta, Deo placita, ad ipsam salutem utilia fiunt, tamen ob summum periculum eis abutendi contra Dei gloriam in nostram perniciem non absolute petenda sunt, sed sub conditione expressa: si ita expediat ad Dei Gloriam & nostram salutem. Sic PP. & DD. omnes cum D. August. eadem *Epist. 162. c. 12.* S. Thom. *cit. art. 5.* Ratio clara est: quia illa bona homini, supposita ejus infirmitate, reverà periculosa sunt, ne iis in Dei offensam, & suam perniciem abutatur. Quare Christus pro majori perfectione, & securitate salutis ea potius contemnit, docuit in Evangelio passim. Quamvis ergo quis intendat, & firmiter speret eis bene uti ad salutem suam, aliorumque utilitatem v.g. pingui beneficii, divite matrimonio; quia tamen de futuro eventu incertus est, ideo solum sub conditione,

Dei providentiam & bonitatem relata ea petere oportet.

IV. Licet ad bonum finem sibi, vel aliis quandoque petere corporalia, vel temporalia mala: utpote mortem, morbum, adversitatem, & alia huiusmodi, quæ dicuntur mala poenæ; quia licet illa naturaliter mala sint, supernaturaliter tamen ad finem altiorem, puta emendationem vitiatorum exercitium virtutis, adeoque Beatitudinem consequendam, verè bona, & utilia esse possunt. At verò petere à Deo rem malam moraliter, seu peccaminosam, quod dicitur malum culpæ, non solum non est actus Religionis, & Oratio, quæ debet esse petitio bonorum & decentium; sed semper est peccatorum mortale, non solum quando res petita est mortaliter mala, v. g. injusta vindicta, victoria injustæ causæ &c. sed etiam si venialiter tantum mala sit, ut si petas, ut mendacio, vel ludo venialiter malo proximum decipere possis. Est enim gravissima, & blasphema in Deum irreverentia, petere ejus concursum, vel auxilium ad rem quamcumque malam, sicque ipsum facere auctorem mali.

SECTIO IV.

Orationis efficacia, necessitas, & divisio.

SUMMARIUM.

1. Ut Oratio in impetrando sit efficax. 2. Infalibilis, quæ suorum requiruntur conditiones. 3. Ut petatur quid necessarium, vel utile ad salutem, 4. pro se ipso, 5. p. aliis, 6. perseveranter.

THEOL. MORAL. PARS II.

Cc

21.

21. *Oratio viatori adulto non tantum utilis est; sed etiam necessaria necessitate medii.*
 22. *Ideoque etiam necessaria necessitate præcepti Divini, naturalis.*
 23. *Quando orandum?*
 24. *Orationis varia divisiones.*

§. I.

Qua, & quanta sit Orationis efficacia?

201. **P**RÆTER triplicem effectum omni bono operi communem: *meritorium, satisfactorium, & impetratorium*: specialiter proprius Orationis effectus est impetrare rem petitam à Deo, petitione solius Dei Bonitatis & misericordiae ex liberali ejus promissione. Atque ut efficacia Orationis in impetrando sit infallibilis, ex Scriptura & SS. DD. communiter quatuor requiritur conditiones, 1. ut scilicet id, quod petitur, sit necessarium ad salutem. 2. Pro se ipso. 3. Pie. 4. Perseveranter. Explico. Prima conditio secundum Dei promissionem Orationis certò impetratio est petere necessaria, vel utilia ad salutem, Joan. 16. c. *Amen, amen dico vobis: si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Quid autem est petere in nomine Salvatoris, vel petere necessaria ad salutem? Ut exponit, & quomodo prosequitur D. Aug. tract. 102. & 73. in Joan. ad eum locum dicens: *Non petitur in nomine Salvatoris, quidquid petitur contra salutem suam: Et ideo contraria poscentis non facit voluntatem, ut faciat sanitatem; novit enim*

Medicus, quid pro sua, quid contra suam salutem poscat agrotus.

Secunda conditio certò impetrantis est petere pro se ipso, non item pro alio: nam licet promissio Christi generalis sit, ut se etiam extendat ad Orationes pro aliis fufas: juxta illud Jacob. c. 5. *Orate pro invicem, ut salvemini &c.* quia tamen petita, quæ ad alterius salutem pertinent, etiam multum pendent ab arbitrio alterius, cum ille abter facile possit eis obicem ponere, facile quoque contingere potest, ut Oratio pro salute alterius fufas, non sit efficax: juxta illud Jerem. 15. *Si steterint Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum.* Sic S. August. tr. 102. in Joan. dicens: *Ita sanè intelligendum, quod ait: dabit vobis; ut ea beneficia significata sciantur his verbis, quæ propriè ad eum spectant, qui petit, exauditur: Quippe omnis Sanctus pro se ipso, non autem pro omnibus exauditur, vel amicis, vel inimicis suis, vel quibusvis aliis; quia non utcumque dictum est: dabit, sed dabit vobis.*

Tertia Orationis certò impetrantis conditio est, ut sit pia, scilicet. cum devotione, & maximè cum firma fide, spe, & fiducia impetrandi, quod petitur. Hoc enim maximè & ubique exigunt promissiones Divinæ, ut Matth. 21. *Omnia quacunque petieritis in Oratione, credentes accipietis.* Et clarissimè exprimit D. Jacob. 1. c. supra in definitione Orationis allegatus. Benè ergò dixit D. Th. 1. c. Orationis meritum quidem pendere à Charitate,

tate, vim verò impetrandi principaliter pendere
spe & fiducia in Deum. Non tamen necessarium
requiritur, ut fiat Oratio in statu gratiæ cum etiam
peccatores utiliter petant, & certò exaudiantur per
necessariis ad salutem, ut suprà dictum.

Quarta conditio Orationis certò impetranda
est, ut fiat *perseveranter*: ut scilicet non statim
desistamus non audiri visi, sed iterum iterumque
instemus juxta monitum Christi *Luc. 18. Operamini
semper orare, & non deficere.* Et ex professo
Luc. 11. De amico, & tribus panibus. Item
Judice iniquo, & importuna vidua. De his
PP. Interpretes, & Concionatores passim. Hæc
quatuor conditionibus concurrentibus Oratio
per infallibiliter impetrat, quas pulchrè com-
munitur D. Basilius lib. de orando DEO, dicens
*Idèò quandoque petis, & non accipis, quia peti-
tiam postulasti, vel infideliter, vel leviter, vel
conferentia tibi, vel desisti.*

§. II.

Quanta Orationis necessitas?

211. **O** Ratio homini viatori adulto, non tantum
utilis & salubris est, sed etiam necessarium
necessitate mediæ ad salutem, secundum ordinem
rium à Deo ordinatum modum defacto hominibus
salvandi. Omnes cum *Suarez cit. e. 28.* So-
mitur ex verbis Christi *Luc. 11. Petite & dabitur
vobis*: quasi dicat, nisi petieritis, non accipietis
adeòque petitionem esse necessarium medium
accipiendum. Item Apost. Rom. 10. *Omnis qui
invocaverit nomen Domini, salvus erit*: etc.

addit: *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt?* indicans non minùs, quàm Fidem, etiam invocationem Nominis Divini, seu Orationem esse medium necessarium ad salutem,

Ratio autem est: Quia suavis Dei providentia, & ordinatissima dispositio creaturis non solum suos fines, sed etiam media ad illos fines consequendos necessaria & congrua disponens, creaturæ quoque rationali disposuit, ut ad suum finem Beatitudinem non nisi per actiones liberas & congruas, tanquam media perveniret: specialiter autem congruit creaturis rationalibus, ut postquam agnoverunt Deum, sui, & omnium bonorum Auctorem, suæque infirmitatis unicum Adjutorem, se se humiliter subjiciendo, & ejus auxilia bona, & Gloriam desiderent, & petant. Idque non quidem ut nostra oratione immutetur Divina dispositio, & providentia aliud impetrando, quàm ab æterno præviderit, & disposuerit Deus; sed ut impetretur id ipsum, quod Deus per Orationes disposuit impetrandum, & nobis largiendum: uti eleganter explicat D. Greg. lib. 1. c. 8. relatus in Jure causa 23. q. 4. *Obtineri nequaquam possunt, que prædestinata non fuerunt. sed ea, que Sancti viri operando efficiunt, ita prædestinata sunt, ut precibus obtineantur: Ut scilicet homines postulando mereantur accipere, quod eis Deus Omnipotens ante secula disposuit donare.* Hæc ille. Et D. August. lib. 2. de dono perseverantiæ c. 16. *Constat, Deum alia non orantibus, sicut initium Fidei, alia non nisi orantibus præparasse, sicut us-*

Cc 3 que

que in finem perseverantiam. Non itaque oramus necessario, ut vel Deo nostras indigentias vel desideria antea notissima, manifestemus, moveamus Deum ad aliquid largiendum, quod largiri antea non disposuit, cum sit immutabilis, sed ut & hac ratione nostram erga Deum subjectionem, atque in ipsum fidem, atque fiduciam probestemur, & mereamur impetrare illud ipsum quod nobis per Orationes donare disposuit, inter quæ principalissimum est finalis perseverantia: atque hæc est una, & principalis ratio.

22 II. Oratio quoque necessaria est necessario præcepti Divini, & naturalis. Communiter cum D. Thom. a. 3. ad 2. Sequiturque ex dicto. Quod enim est necessarium ad salutem necessarium est ad salutem, & necessarium est ad salutem necessitate præcepti Divini, & naturalis, quatenus tenetur adultus procurare suam salutem per medium à Deo ordinatum: atque medium ordinatum à Deo ad impetranda auxilia, & dona Dei necessarium est ad salutem Oratio, ut dictum: ergo. Necessitas ergo huius præcepti naturalis solum oritur ex Lege Charitatis erga nos ipsos, quâ tenemur procurare nostram salutem, sed etiam ex Legge virtutis Religivnis, quâ tenemur debito cultu nosse erga Deum subjectionem contestari: Idque præceptum naturale, ad eum insitum est naturæ rationali, ut in eo omnes gentes consentiant; cum natura quam fuerit gens tam barbara, ac infidelis, quæ Deum aliquem seu verum, seu falsum, aliquo modo tu coli negaret.

III. Tempora, quibus obligat præceptum hoc orandi Deum, per se loquendo & ex virtute Religionis, determinari non possunt: necessarium tamen est, ut non nimis diu ab oratione desistamus: juxta verba Christi *Luc. 18. oportet semper orare, & non desicere.* 1. *Thessal. 4. Sine intermissione orate.* Ratio est: quia nullum ferè tempus est, quo homo ex innata infirmitate inter tot necessitates, & pericula animæ & corporis non egeat speciali gratia, & auxilio Divino, ut vel convertatur, si malus, vel perseveret, si bonus: continuo ergò, & frequenter orandum est, ut saltem per longum tempus, prudentis judicio æstimandum, ab oratione non cessetur. Et probabile est etiam obligare in initio morali perfecti usûs rationis, cum scilicet homini practicè proponitur Deus Auctor omnium bonorum, suæque indigentia, & dependentia à Deo. *Filliuc. tract. 23. c. 2. cum aliis.*

IV. Per accidens autem, & saltem ex Lege Charitatis sæpius tenetur homo orare ob occurrentem specialem eventum. Quatuor casus assignant DD. communiter. *Primus*: si gravis tentatio superanda sit. *Secundus casus* est: si eximium à Deo beneficium ad salutem necessarium homini impetrandum. *Tertius*: mortis propriæ imminente periculo. *Quartus*: si communitas in magno periculo, vel necessitate constituta sit, ut Dei auxilium ad avertendum malum implorandum esse videatur: cum constet, Deum sæpè succurrere nolle, nisi per Orationes juxta suam providen-

videntiam; ergo ad hoc medium à Deo ordinatum adhibendum ex lege charitatis quivis ex populo tenebitur, & quidem sub gravi culpa, omnino tamen prudenti iudicio æstimanda. Addit Sylvester *verb. Oratio q. 8. Navar. c. 13. n. 11. Suarez cit. c. 30. in fine.* Si proximus in spirituali necessitate constitutus sit, cui aliter succurrere que nequeat, teneri tunc illum pro eo orare. Exemplum bonum in duello duorum, quod quis alibi impedire non posset. Hæc tamen obligatio merito videtur scrupulosa. Denique sermo de præcepto Divino ac naturali orandi communis & universali respectu omnium: nam in particulari variis præceptis variè sæpius obligamur orandi qui ad quatuor titulos revocari possunt: 1. Status: ut Clerici majores, Beneficiati, Religiosi juxta suas Regulas. 2. Votum speciale. 3. Præceptum. 4. Præceptum impositum à Superiore in Sacramento Pœnitentiæ.

§. III.

Oratio quadruplex.

241. **O**ratio universim dividitur in mentalem tantum: & mentalem ac vocalem simul. Oratio mentalis, vel interna tantum est, que in solis internis actibus intellectus & voluntatis (præ initiò explicatis) absque eo, quòd voce, vel signo externo manifestetur. Oratio mentalis & vocalis, seu interna & externa simul dicitur, que simul interno cordis affectu, & externa voce exprimitur: ut illa Publicani: *Deus propitius esto mihi peccatori &c.* Et Luc. 11. *Cum oratis dicite*

Pater sanctificetur nomen tuum. Perperam additur Oratio vocalis tantum; Oratio enim vocalis ad hoc, ut habeat veram rationem Orationis, necessario debet habere adjunctam internam Orationem, seu devotionem, utpote ex parte voluntatis intentionem colendi Deum, & orandi: ex parte intellectus vero attentionem saltem ad verba, & ad finem Deum, prout in specie de Oratione Canonica declaratur. Nam hoc modo Moniales persolventes Divinum Officium in lingua latina, vel alii, ignoto idiomate preces formatas recitantes, verè utiliter orare possunt, & debent: quia licet non habeant nec intellectus actum internum intelligentiæ verborum, seu attentionem ad sensum verborum, nec consequenter in voluntate explicitam petitionem, vel desiderium impetrandi ea, quæ petuntur, habent tamen, ac habere possunt, & debent, & in intellectu attentionem ad verba pronuntiata, & ad finem Orationis, scilicet Deum, ut nimirum advertant, & sciant se Deum orare, ac colere, eisque supplicare pro sua, aliorumque salute: Et conformiter in voluntate habent devotionem, seu voluntatem colendi, & orandi Deum, ac petitionem, vel desiderium confusum, & implicitum eorum, quæ petuntur.

II. Oratio hæc vocalis dividitur in privatam & publicam. Oratio privata est, quam proprio suo motu & nomine homo effundit ad Deum pro se, vel pro aliis: licet enim cuivis sufficiat Oratio mentalis coram Deo, cordium potiùs quàm

verborum inspectore ; nihilominus Orationi
 vata mentali rectè utiliterque adjungitur Oratio
 vocalis, vel ut jam formata antea, ut sunt Oratio
 Dominica & Psalmi, vel ut Oratio formanda
 orante. 1. Ad excitandam interiorem cordis
 votionem, verba enim prolata monent, excitant
 & movent cor, intellectum & voluntatem ad
 nam devotionem & attentionem, maxime quando
 sunt verba S. Scripturæ. 2. Ad reddendum
 tum serviendi Deo & mente, & corpore: juxta
 illud Osee. 14. *Tollite vobiscum verba, & con-
 vertimini ad Dominum, & dicite ei; Oremus
 aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddet
 vitulos labiorum nostrorum.* 3. Ob quandam
 dundantiam animæ in corpus ex vehementi
 ctione cordis, juxta illud Ps. 15. *Propter bo-
 rum est cor meum, & exultavit lingua mea.* Oratio
 publica dicitur, quæ auctoritate publica Ec-
 clesiæ instituta, & in persona, ac numero totius
 clesiæ à ministris ad id deputatis offerunt: ut
*Missa, Hora Canonica, Officium B. Virginis, Oratio
 sanctorum, Psalmi Graduales, & Pantheon
 les &c.* Et hæc Oratio necessariò debet esse
 lis, & externa, ut tota populo Christiano
 tescat, vel innotescere possit.

§. IV.

De Horis Canonicis, Remissive.

DE his in gratiam Ordinandorum latius scribitur
 si in Theologica Sacramentali parte
 finem, in Tractatulo appendice. Quæ non
 dentur hic operâ inutili recudenda.